

Obecny stan prawny w zakresie uboju rytualnego zwierząt*. Część II. Normy europejskiego prawa wspólnotowego

Michał Rudy, Paweł Mazur

z Kancelarii Prawnej Result Witkowski Woźniak Mazur i Wspólnicy Spółka Komandytowa

Od 1 stycznia 2013 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zastosowanie znajdują normy rozporządzenia Rady (WE) nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania (1). W preambule do tego rozporządzenia wspólnotowo podkreślono, że: „Odstępstwo od obowiązku wcześniejszego ogłuszania zwierzęcia, w przypadku odbywającego się w rzeźni uboju zgodnego z obrzędami religijnymi zostało przyznane wcześniej przez dyrektywę 93/119/WE”, a ponadto „Ponieważ przepisy wspólnotowe mające zastosowanie do uboju zgodnego z obrzędami religijnymi były transponowane w różny sposób, zależnie od kontekstu krajowego, oraz biorąc pod uwagę fakt, iż przepisy krajowe uwzględniają kwestie wychodzące poza cel niniejszego rozporządzenia, ważne jest utrzymanie odstępowania od ogłuszania zwierząt przed ubojem”.

Zgodnie z tym postulatem, w art. 4 ust. 4 tego rozporządzenia wskazano, że w przypadku zwierząt poddawanych ubojowi według szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne wymogi związane z obowiązkiem uprzedniego ogłuszenia zwierzęcia nie mają zastosowania, pod warunkiem, że ubój ma miejsce w rzeźni.

Zgodnie z kryteriami stosowania norm europejskiego prawa wspólnotowego w krajowych porządkach prawnych państw członkowskich norma ta powinna być rozumiana zgodnie z następującymi zasadami:

- jednolitości prawa wspólnotowego;
- nadrzędności norm wspólnotowych w odniesieniu do porządków krajowych;
- bezpośredniego obowiązywania prawa wspólnotowego;
- bezpośredniego skutku prawa wspólnotowego w prawie krajowym.

Na gruncie normy art. 4 ust. 4 rozporządzenia (WE) nr 1099/2009 należy wskazać dodatkowo, iż przedmiotowa norma została wprowadzona aktem prawnym rangi rozporządzenia wspólnotowego. Rozporządzenie zostało wymienione jako akt prawa wspólnotowego w art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (2). Zgodnie z tym artykułem rozporządzenie ma zasięg ogólny, wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach

członkowskich. Oznacza to, iż w momencie wejścia w życie rozporządzenia wszystkie jego przepisy automatycznie stają się częścią krajowego porządku prawnego danego państwa członkowskiego (3).

Jednocześnie, jeżeli tylko poszczególne normy rozporządzenia spełniają ogólne kryterium precyzyjności i bezwarunkowości (4), wywołują one skutek bezpośredni na terytorium całej Unii Europejskiej bez potrzeby dokonywania jakichkolwiek dodatkowych czynności transpozycyjnych, mających na celu ich wdrożenie do krajowego porządku prawnego (5). Zasada skutku bezpośredniego, w wypadku norm zawartych w rozporządzeniach, może być przy tym podnoszona zarówno w sprawach przeciwko państwu członkowskiemu, jak i w sprawach spornych między podmiotami prywatnymi (6).

W sprawie nie ma przy tym wątpliwości, iż norma art. 4 ust. 4 rozporządzenia (WE) nr 1099/2009 spełnia kryterium „precyzyjności” i „bezwarunkowości”. Z samego brzmienia przedmiotowej normy wynika bowiem, iż jest ona jasna i bezwarunkowa, a w szczególności wynika z niej, na jakie odstępowanie i od jakiego nakazu prawnego zezwala. Jednocześnie jest ona na tyle precyzyjna, że nie wymaga dalszego uściślenia oraz jej realizacja nie jest uzależniona od jakiegokolwiek warunku, a do wykonania lub skuteczności nie wymaga podjęcia jakichkolwiek działań przez instytucje Wspólnoty albo przez państwa członkowskie.

Co prawda, art. 26 tego rozporządzenia dopuszcza utrzymanie lub wprowadzenie „bardziej restrykcyjnych” przepisów prawa krajowego przez poszczególne państwa członkowskie UE, w tym w zakresie uboju i działań związanych z uśmiercaniem zwierząt, zgodnie z art. 4 ust. 4 rozporządzenia. Norma ta nie może być jednak odczytywana jako „warunkująca” stosowanie art. 4 ust. 4 rozporządzenia – w sytuacji, gdy odpowiednie działania legislacyjne przez poszczególne państwa członkowskie nie zostały lub nie zostaną podjęte.

Normy art. 26 rozporządzenia dają jedynie dodatkowe upoważnienie (uprawnienie) do działania przez dane państwo członkowskie. Z upoważnienia takiego państwo członkowskie może skorzystać, ale nie ma

takiego obowiązku. W sytuacji nieskorzystania z upoważnienia przez państwo członkowskie w zakresie wprowadzenia przepisów „bardziej restrykcyjnych” zastosowanie „dalej” znajdzie ogólna norma prawa wspólnotowego z art. 4 ust. 4 rozporządzenia.

W sprawie warto przy tym zwrócić uwagę, iż zgodnie z ogólnymi zasadami prawa wspólnotowego niedopuszczalne jest niepełne lub wybiórcze stosowanie rozporządzenia przez państwa członkowskie, a także podejmowanie działań, które prowadziłyby do uchylenia skuteczności niektórych jego norm (7). Państwo członkowskie nie może podejmować też działań, których przedmiotem byłaby zmiana znaczenia lub uzupełnienie przepisów rozporządzenia (8). Ponadto, w świetle zasady pierwszeństwa przepisów prawa wspólnotowego, wejście w życie rozporządzenia powoduje nie tylko zakaz stanowienia nowych norm krajowych sprzecznych z jego postanowieniami, ale też uniemożliwia zastosowanie każdego wcześniej wydanego przepisu krajowego niezgodnego z przepisem rozporządzenia wspólnotowego (9).

Omawiane rozporządzenie (WE) nr 1099/2009, stanowiąc upoważnienie do wprowadzenia „bardziej restrykcyjnych” przepisów prawa krajowego, częściowo modyfikuje ww. zasady stosowania prawa wspólnotowego, ale to od państwa członkowskiego zależy, czy skorzysta z przyznanego mu upoważnienia, jak również, w jakim z dwóch wskazanych w rozporządzeniu wspólnotowym trybów to nastąpi.

W świetle art. 26 rozporządzenia możliwe były bowiem dwie ścieżki administracyjnoprawne (prawodawcze). Państwo członkowskie mogło „utrzymać” przepisy krajowe, które służyły zapewnieniu dalej idącej ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania, a które obowiązywały w momencie wprowadzania w życie rozporządzenia wspólnotowego lub, może przyjąć nowe (przez wnioskownictwo *a contrario*) przepisy krajowe, które służyły zapewnieniu dalej idącej ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania, w porównaniu z przepisami zawartymi w rozporządzeniu.

Rozporządzenie nie precyzuje przy tym – w jaki sposób ma zostać przeprowadzona czynność utrzymania w mocy dotychczasowych przepisów prawa krajowego. Z normy art. 26 ust. 1 rozporządzenia wynika jednak, że ma to być czynność „państwa członkowskiego”, a więc Rzeczypospolitej Polskiej. W języku polskim pojęcie „utrzymać” lub „utrzymać się” utożsamiane jest przy tym z pewnym aktywnym działaniem. Termin ten oznacza bowiem między innymi „sprawić, że ktoś pozostaje dłużej na jakimś miejscu, stanowisku”, „zapewnić komuś byt”, „zachować w stanie niezmiennym, należytym” lub „pozostać na jakimś

* Publikacja pochodzi z opracowania autorstwa M. Rudego, A. Rudego, P. Mazura, *Uboj rytualny zwierząt w prawie administracyjnym*, Warszawa 2013.

stanowisku” czy „pozostać aktualnym lub zachować pierwotną postać” (10).

W sprawie trudno byłoby przyjąć zatem, iż powstrzymanie się od pewnych działań prawodawczych czy „milczenie” polskiego prawodawcy należy traktować w dorozumieniu, jako chęć utrzymania dotychczasowych regulacji prawa krajowego.

Jednocześnie, biorąc pod uwagę konstytucyjnie zamknięty katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polsce, jak również wskazane powyżej zasady stosowania europejskiego prawa wspólnotowego rangi rozporządzenia, formuła „utrzymania” w mocy dotychczasowych przepisów prawa krajowego powinna być traktowana jako czynność prawodawcza (legislacyjna) i powinna nastąpić aktem prawa powszechnie obowiązującego – ustawą lub przynajmniej rozporządzeniem wykonawczym do ustawy, jeżeli któryś z organów władzy wykonawczej otrzymałby odpowiednie upoważnienie ustawowe do procedowania w tej sprawie.

Rozstrzygnięcie takie powinno nastąpić wraz z przygotowaniem przepisów prawa krajowego, których zasadniczym celem byłoby „ułatwienie” stosowania norm ww. rozporządzenia wspólnotowego w porządku prawa krajowego.

Bezpośrednie stosowanie i bezpośredni skutek rozporządzeń wspólnotowych w porządku prawnym poszczególnych państw członkowskich nie oznacza bowiem, że kraje te w ogóle nie powinny podejmować działań legislacyjnych przygotowujących i wydających odpowiednie krajowe akty normatywne oraz innych działań związanych z zapewnieniem warunków koniecznych do efektywnego stosowania norm zawartych w tych rozporządzeniach. Działania takie należy podjąć z tym zastrzeżeniem, że ich zakres powinien ograniczyć się jedynie do rzeczy niezbędnych do właściwego wykonania rozporządzeń wspólnotowych.

Głównym celem działań powinno być stworzenie w prawie krajowym jednoznacznego i przejrzystego stanu prawnego, który gwarantować będzie pewność stosowania norm aktów prawa wspólnotowego rangi rozporządzenia. Toteż ewentualne czynności implementacyjne przede wszystkim powinny zmierzać do przeglądnienia krajowego porządku prawnego i wyeliminowania z niego przepisów, które regulują sprawy przejęte przez rozporządzenia wspólnotowe. Szczególną uwagę należy poświęcić usunięciu z prawodawstwa krajowego przepisów sprzecznych z regulacjami rozporządzeń lub wskazujących na możliwość selektywnego stosowania norm wspólnotowych. Powinny one zostać uchylone, zmienione lub dostosowane, w przeciwnym bowiem wypadku może dochodzić do niejasności i pozostawiania osób uprawnionych w stanie niepewności co do możliwości powoływania się na prawo wspólnotowe.

Dopełnienie powyższych wymogów jest szczególnie istotne w przypadku rozporządzenia Rady (WE) nr 1099/2009 z 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania. Przepisy przedmiotowego rozporządzenia dotyczą bowiem wielu dotychczas obowiązujących aktów prawa krajowego. Jest to nie tylko ustawa o ochronie zwierząt oraz wydane na jej podstawie rozporządzenie w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt, ale także:

- ustawa o produktach pochodzenia zwierzęcego;
- rozporządzenie w sprawie określenia spraw rozstrzyganych w drodze decyzji administracyjnych przez powiatowego lekarza weterynarii albo urzędowego lekarza weterynarii z upoważnienia powiatowego lekarza weterynarii;
- rozporządzenie w sprawie wymagań weterynaryjnych, jakie powinny być spełnione przy znakowaniu mięsa pozyskanego ze zwierząt poddanych ubojowi z konieczności;
- rozporządzenie w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji mięsa przeznaczzonego na użytek własny;
- rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinien odpowiadać projekt technologiczny zakładu, w którym ma być prowadzona działalność w zakresie produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego;
- rozporządzenie w sprawie wysokości kar pieniężnych za naruszenia przepisów o produktach pochodzenia zwierzęcego.

Bez dokonania przeglądu wymienionych norm prawa krajowego oraz ich dostosowania do prawa wspólnotowego przedsiębiorstwa sektora spożywczego, ale i organy administracji publicznej pozostawione są w stanie niepewności prawnej co do norm prawa, które powinny znaleźć zastosowanie w sprawie.

Z jednej strony normy rozporządzenia wspólnotowego nr 1099/2009 wywołują bowiem skutek bezpośredni na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, co oznacza, iż wiążą one na równi podmioty prywatne, jak i organy administracji publicznej, z drugiej jednak nie da się ich prawidłowo stosować bez odpowiednich norm prawa krajowego. W przypadku omawianego rozporządzenia dobitnie widać to właśnie w kwestii dość specyficznej dyskusji medialnej odnoszącej się do sprawy dopuszczalności czy zakazu przeprowadzania uboju rytualnego w Polsce.

Na obowiązek podjęcia w przedmiotowej sprawie działań o charakterze legislacyjnym zwrócił uwagę w swoim orzeczeniu sam Trybunał Konstytucyjny, wskazując: „Mając na uwadze przedstawioną sytuację prawną, konieczne jest podjęcie przez właściwe organy państwowe Rzeczypospolitej Polskiej rozstrzygnięcia co do

dopuszczalności albo co do zakazu uboju rytualnego w Polsce od 1 stycznia 2013 r. W razie utrzymania zakazu takiego uboju, jaki wynika z ustawy o ochronie zwierząt w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania niniejszego wyroku, wymagane jest powiadomienie o tym Komisji Europejskiej w trybie art. 26 ust. 1 albo art. 26 ust. 2 lit. c rozporządzenia Rady nr 1099/2009. Ze względu na doniosłość zagadnienia wymagającego rozstrzygnięcia, jak również czas potrzebny na poinformowanie Komisji lub na przeprowadzenie procesu legislacyjnego, Trybunał orzekł o odroczeniu utraty mocy obowiązującej § 8 ust. 2 rozporządzenia z 2004 r. do 31 grudnia 2012 r.” (11).

W sprawie należy przy tym odróżnić kwestię utrzymania w mocy dotychczasowych przepisów prawa krajowego od czynności notyfikacji takiego działania ze strony państwa członkowskiego. Rozróżnienie to wynika bezpośrednio z brzmienia normy art. 26 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1099/2009. Zgodnie ze zdaniem 2 ww. przepisu „przed dniem 1 stycznia 2013 r. państwa członkowskie powiadamiają Komisję o takich przepisach krajowych”.

Samą notyfikację takich przepisów należy taktować jako czynność o charakterze materialno-technicznym, która powinna być przy tym zgodna z normami art. 114 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Czynność ta nie może jednocześnie zastępować wcześniejszego podjęcia decyzji „o utrzymaniu w mocy” dotychczasowych przepisów prawa krajowego – w formie aktu normatywnego. Odmienny sposób interpretowania normy art. 26 rozporządzenia (WE) nr 1099/2009 oznaczałby, że decyzja taka mogłaby zostać podjęta z naruszeniem konstytucyjnej zasady zamkniętego katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polsce, na rzecz tak zwanego „prawa powielaczowego”.

Poza tym, przyjąć należy, że gdyby tylko od czynności notyfikacji zależeć miało obowiązywanie danych norm prawa powszechnie obowiązującego to racjonalny prawodawca wprost wskazałby to w systemie prawa administracyjnego. Innymi słowy, notyfikacja przepisów, czy to już obowiązujących, czy takich, które mają obowiązywać w przyszłości, a zapewniających dalej idącą ochronę zwierząt, nie powinna mieć bezpośredniego znaczenia prawnego dla obowiązywania tych przepisów w systemie prawa. Czynność taka powoduje jedynie ten skutek, iż struktury unijne oraz pozostałe państwa członkowskie są powiadamiane o obowiązywaniu „surowszych” rozwiązań prawnych.

Jeżeli w polskim porządku prawnym nie zostały dopełnione ww. działania legislacyjne, w tym w zakresie „utrzymania” dotychczasowych norm prawa krajowego, które miałyby ewentualnie służyć zapewnieniu dalej idącej ochrony zwierząt podczas

ich uśmiercania, to zgodnie ze wskazanymi zasadami stosowania przepisów prawa wspólnotowego, organy administracji publicznej powinny dążyć do zapewnienia realizacji prawa wspólnotowego. Oznacza to, iż w tym zakresie organy administracji publicznej na pewno nie podlegają ani aktom prawa wewnętrznemu obowiązującego, ani tym bardziej pismom okólnym organów wyższej instancji. Tego rodzaju aktywność wewnętrzna administracji publicznej nie może mieć bowiem znaczenia, w związku z zamkniętym katalogiem źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polsce, dla praw i obowiązków obywateli oraz podmiotów spoza administracji publicznej.

Warto przy tym ponownie podkreślić, iż w sprawie chodzi o normy aktu europejskiego prawa wspólnotowego rangi rozporządzenia. W związku ze stosowaniem tego rodzaju norm Europejski Trybunał Sprawiedliwości zajął jednoznaczne stanowisko w sprawie 94/77 Fratelli Zerbone Snc (12). W orzeczeniu tym wskazano: „nawet jeżeli administracja poszczególnych państw członkowskich – w przypadku trudności interpretacyjnych – może czuć się zmuszona do podejmowania działań na rzecz wykonania wspólnotowego rozporządzenia i przy tej okazji do wyjaśnienia wątpliwości, to może to jedynie czynić przy poszanowaniu postanowień wspólnotowych. W szczególności urzędy nie mogą ustalać wiążących reguł interpretacji”.

Tymczasem w polskim porządku prawa powszechnie obowiązującego nie wydano aktu normatywnego, na podstawie którego dokonano by „utrzymania przepisów krajowych, które służą zapewnieniu dalszej ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania”. Kompetencji takich nie otrzymał tym bardziej minister rolnictwa i rozwoju wsi, który nie został upoważniony przez ustawodawcę do wydania takiego aktu.

Co równie ważne, przedmiotem „utrzymania”, w trybie art. 26 ust. 1 rozporządzenia nr 1099/2009, mogły być jedynie przepisy prawa krajowego, które obowiązywały w momencie wprowadzania w życie rozporządzenia nr 1099/2009, a więc zgodnie z art. 30 tego rozporządzenia – dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, a nie przepisy, które obowiązują „od dnia 1 stycznia 2013 r.” (13). Gdyby racjonalny ustawodawca chciał odnieść się do tej daty, wyraźnie by ją wskazał, nie dokonując powyższego rozróżnienia. Natomiast w tym przypadku mamy celowe wskazanie dwóch odmiennych terminów.

Drugim trybem wprowadzenia dodatkowych zasad prowadzenia ubojów rytualnych na terenie danego państwa członkowskiego jest przyjęcie nowych (*a contrario*) przepisów krajowych, które służą zapewnieniu dalszej ochrony zwierząt

podczas ich uśmiercania, w porównaniu z przepisami zawartymi w rozporządzeniu.

Tryb ten może być szczególnie istotny dla Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli weźmiemy pod uwagę, iż z punktu widzenia norm europejskiego prawa wspólnotowego to pod tym kątem należałoby rozpatrywać rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt (14) odrzucony w trzecim czytaniu 12 lipca 2013 r. (15).

Jednocześnie, z punktu widzenia norm rozporządzenia wspólnotowego, a być może także z uwagi na normy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w sprawie należy jednocześnie mówić właśnie o zapewnieniu dodatkowej humanitarnej ochrony zwierząt poddawanych takiemu ubojowi lub ograniczeniach administracyjnych w związku z jego prowadzeniem, a nie całkowitym zakazie takiego uboju. W tym zakresie bezpośrednio brzmienie normy art. 26 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1099/2009 stanowi bowiem o przyjęciu przepisów krajowych, które służą zapewnieniu dalszej ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania w porównaniu z przepisami zawartymi w rozporządzeniu, w dziedzinie uboju i działań związanych z uśmiercaniem zwierząt, „zgodnie z jego art. 4 ust. 4”.

Pojęcie „zgodny” w języku polskim oznacza „niesprzeczny z czymś” czy „jednomyślny, jednakowy, harmonijny”. Mając na względzie, iż norma art. 4 ust. 4 rozporządzenia wyraźnie dopuszcza ubój zwierząt według szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne i w tym zakresie wskazuje, iż obowiązki odnoszące się między innymi do wymogu uśmiercenia zwierzęcia wyłącznie po uprzednim jego ogłuszeniu nie mają w tej sytuacji zastosowania, to wydaje się, iż normy krajowe nie powinny odnosić się do istoty tego odstępstwa, lecz służyć aż, ale i jedynie, „zapewnieniu dalszej ochrony zwierząt”.

Na taki obowiązek stosowania przedmiotowej normy prawa wspólnotowego wydaje się świadczyć także pkt 18 preambuły do rozporządzenia wspólnotowego (WE) nr 1099/2009, z brzmienia którego wynika, iż celem prawodawcy wspólnotowego było pozostawienie państwom członkowskim jedynie „pewnego poziomu swobody”, a więc nie całkowitej „swobody” w „doregulowaniu” przedmiotowej kwestii.

Ponadto w ww. punkcie preambuły do rozporządzenia wyraźnie wskazano, iż celem prawodawcy wspólnotowego było respektowanie wolności wyznania i prawo do uzewnętrzniania religii lub przekonań poprzez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i uczestniczenie w obrzędach, co postanowiono w art. 10 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (16). Zgodnie z przedmiotową normą w Unii Europejskiej: „Každy ma prawo do wolności myśli, sumienia i religii. Prawo to obejmuje wolność zmiany religii lub przekonań oraz wolność uzewnętrzniania,

indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swej religii lub przekonań poprzez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i uczestniczenie w obrzędach”.

Tym samym w sprawie można wskazać, że problem prowadzenia ubojów rytualnych na terenie danego kraju członkowskiego należy rozpatrywać także pod kątem wolności wyznania. Także w Rzeczypospolitej Polskiej prawo do prowadzenia uboju rytualnego jest przedmiotem regulacji norm krajowego prawa wyznaniowego. W tym kontekście, nie da się rozpatrywać kwestii uboju rytualnego w oderwaniu normy art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt oraz od art. 31, 32, 35 i 53 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Literatura, orzecznictwo i akty prawne

1. Dz. Urz. UE L z 2009 r. nr 303, str. 1.
2. Dz. Urz. UE z 2004 r. 90.864/2 z późn. zm.
3. P. Czechowski mówi o autorytarności przepisów rozporządzenia w odniesieniu do krajowego porządku prawnego (*idem*, *Standardy harmonizacji prawa*. W: *Prawo polskie a prawo Unii Europejskiej*, red. E. Piontek, Warszawa 2003, s. 71).
4. Orzeczenie ETS w sprawie 9/73 Carl Schlüter v. Hauptzollamt Lörrach (ETS 1973, s. 1135 i n.).
5. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie ETS, który w sprawie 34/73 Variola podniósł, iż „bezpośrednia skuteczność rozporządzenia wspólnotowego oznacza, że jego wejście w życie i stosowanie na korzyść lub przeciwko podmiotom prawnym następuje bez żadnych działań transformujących do prawa krajowego” (ETS 1973, s. 981 i n.).
6. A. Łazowski, *op. cit.*, s. 94 i n.
7. W orzeczeniu w sprawie 39/72 Komisja v. Republika Włochas ETS stwierdził, że jest niedopuszczalne, aby państwo członkowskie stosowało rozporządzenie niepełnie albo wybiórczo, tak by w ten sposób ograniczyć skutki tego rozporządzenia, któremu przyjęcia to państwo się sprzeciwiało lub uznało je za sprzeczne z narodowym interesem (ETS 1973, s. 101).
8. *Zapewnienie skuteczności prawu Unii Europejskiej w prawie polskim*. Wytyczne polityki legislacyjnej techniki prawodawczej, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2003, s. 10. W orzeczeniu w sprawie 50/76 *Amsterdam Bulb BV v. Produktschap voor Siegerwassen* ETS zajął stanowisko, że państwa członkowskie nie mogą podejmować krajowych środków prawnych, które godzić będą we wspólnotowy charakter rozporządzeń oraz wywoływane przez rozporządzenia skutki prawne dla ich adresatów (ETS 1973, s. 137).
9. Orzeczenie ETS w sprawie 106/77 *Simmenthal II*, ETS 1978, s. 629 i n.
10. Słownik języka polskiego, www.sjp.pwn.pl.
11. Wyrok z dnia 27 listopada 2012 r. sygn. akt U 4/12. Sentencja została ogłoszona dnia 6 grudnia 2012 r. w Dz.U. z 2012 r. poz. 1365.
12. ETS 1978, s. 99 i n.
13. W sprawie należy przy tym ponownie wyraźnie odróżnić czynność „utrzymania” w mocy dotychczasowych przepisów prawa krajowego od notyfikowania takiego działania Komisji Europejskiej.
14. Druk VII kadencji Sejmu RP nr 1370.
15. Sam projekt nowelizacji ustawy w bardzo małym stopniu przyczyniałby się przy tym do „ułatwienia” w stosowaniu w polskim porządku prawnym ww. rozporządzenia europejskiego prawa wspólnotowego. Projekt ten nie odnosił się bowiem do kwestii innych niż ubój rytualny. W projekcie ustawy nie skorzystano przy tym „z okazji”, żeby procedury samego uboju rzetelnie uregulować prawnie. Proponowaną w nowelizacji procedurę wydawania pozwoleń przez powiatowego lekarza weterynarii należałoby traktować tylko jako dodatkowe jedynie formalne obciążenie administracyjne. Projekt wprowadzał bowiem wyłącznie wymogi formalne w tym zakresie, których spełnienie oznaczało konieczność wydania decyzji (pozwoleń) organu administracji publicznej.
16. Dz. Urz. UE 2007/C 303/01 z późn. zm.

Dr n. pr. Michał Rudy, Kancelaria Prawna RESULT Witkowski Woźniak Mazur i Wspólnicy Spółka Komandytowa, ul. Wiśniowa 38, 02-520 Warszawa, m.rudy@kancelaria-result.pl